

Lomeiko O. Moodle digital platform as a supervision tool in Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

Summary. *The article presents the Moodle digital platform as an effective supervision tool in the Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University in the conditions of distance learning and digitalization of education. In particular, attention is focused on the platform's capabilities for monitoring educational activities, assessing the quality of teaching, automating knowledge control and organizing communication with higher education students. The article emphasizes the key functions of Moodle, which contribute to supporting education students and increasing the efficiency of the educational process, as well as the prospects for its development to adapt to the challenges of modern times, in particular in war conditions. The importance of digital platforms in ensuring the continuity and quality of education during emergencies is assessed.*

Keywords: Moodle, digital technologies, supervision, distance learning, education, TSATU, online platforms, learning monitoring.

УДК [378.14:316.628]:355.01

Аюбова Е.М., к.б.н., доцент, **Скиба В.П.,** к.с.-г.н., доцент,

Ганчук М.М., к.с.-г.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

**ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Анотація. *Стаття присвячена проблемі зародження та збереження ефективної навчальної мотивації у здобувачів закладів вищої освіти в умовах воєнного стану в Україні. Проблематика навчальної мотивації здобувачів молодого віку обумовлена величезним спектром психоемоційних перетворень, що відбуваються з нею в цей період. В сучасних умовах війни молода людина в Україні формується під впливом безпрецедентних викликів, з якими її однолітки більшості країн світу не стикаються. Авторами розглянуті різні аспекти глобальної проблеми, яка має тенденцію прогресувати та загрожує глибокими наслідками для розвитку гармонійного суспільства. Проаналізовані*

зовнішні та внутрішні фактори (особливості) та психофізіологічні наслідки їх впливів на особистість в контексті ефективності виконання ним розумової роботи та громадянської активності в умовах тривалої війни. Авторами проведений огляд наукових публікацій за даною проблематикою, проаналізований досвід впровадження різноманітних технологій та педагогічних прийомів стимуляції навчальної мотивації.

Ключові слова: мотивація, навчальна мотивація, резильєнтність, патріотизм, війна в Україні, змішане навчання, заклади вищої освіти.

Постановка проблеми. Сьогодні українське суспільство стикається з викликами та наслідками неспровокованої російської агресії в різних сферах свого життя. З перших днів війни в Україні агресором були порушені базові потреби людини в безпеці власного життя та життя своїх близьких. В таких умовах суспільство фокусується на своєму збереженні і виживанні, а решту другорядних потреб, в тому числі потреби в розвитку, навчанні, самореалізації тощо, викидає чи відкладає. Стрес, невизначеність та невпевненість на різних етапах війни впливали на молодь, в контексті навчальної мотивації, по-різному. На початковому етапі молодь активно мотивувалася бажанням подолати ворога, патріотизмом, загальним піднесенням суспільства, коли кожен відчував шалену підтримку один одного. Саме в цей час більшість українців усвідомила критичну необхідність триматися разом та згуртовано долати труднощі. З часом до первинного стресу додалися проблеми погіршення психоемоційного стану, зниження мотивації, зменшення резильєнтності, соціальної адаптації тощо. Після проходження певних труднощів, освітній процес в Україні все ж був налагоджений і освітянська спільнота прагнула до продуктивного навчання. В переважній частині областей було впроваджено дистанційне навчання, частково – змішане.

Вже сьогодні попередньо можемо проаналізувати зовнішні та внутрішні фактори та їх вплив на студентську молодь в контексті ефективності виконання нею розумової роботи та громадянської активності в умовах тривалої війни. Спробуємо сформулювати рекомендації для подолання страхів та тривожності у здобувачів, підтримати та розвинути стресостійкість, захисні механізми, психологічні адаптації до критичних умов. Також вмотивувати молодь планувати майбутнє хоча б на недалеку часову перспективу, що сприяло б підвищенню мотивації до життя та саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та специфіку мотиваційних процесів зарубіжні та українські науковці вивчали та аналізували досить широко. В науковій літературі найбільшого розповсюдження мали теорії мотивації індивідів: А. Маслоу, Г. Маррея, К. Алдерфера, Д. Аткинсона, Х. Хекхаузена, В. Врума, Л. Портера, Е. Лоулера, С. Адамса та інших [6; 8; 21]. Так, американський психолог А. Маслоу представляв мотивацію як складну систему мотивів, потреб, цілей та цінностей особистості – «піраміда потреб Маслоу». Іншої думки був Дж. Аткинсон: він визначав мотивацію як процес вибору між різними можливими діями, що регулює і спрямовує поведінку на досягнення специфічних цілей. К. Роджерс та Г. Олпорт бачили мотивацію як «внутрішню силу», яка спонукає до дій [26].

Мотивація – це сукупність психологічних процесів і утворень, які впливають на поведінку людини, спрямовують її та спонукають, визначають вибірковість, цілеспрямованість та упередженість психічного віддзеркалення, завдяки чому воно може бути регулювальником активності [6]. Нас же цікавить мотивація до навчального процесу – система спонукань, які зумовлюють активність, ефективність та продуктивність пізнавальної діяльності. Ряд вчених задавалися питанням: чи саме мотивація вважається визначним компонентом навчання і через мотиваційні прийоми та технології можливо впливати на пізнавальну діяльність [4; 7; 10; 13]? У своїх працях В. Михайличенко та В. Полянська [19] говорять про роль мотивації навчально-пізнавальної діяльності у формуванні професійної спрямованості студентів. Зазначається, що «мотивація формується лише тоді, коли людині вдається пов'язати ціль з особистісними цінностями. Чим більш значущі цінності, тим більш інтенсивною є його мотивація». Про зв'язок мотивації з освітнім потенціалом студентів писали О. Гилюн [1], Л. Грень [2]. Проблему підвищення мотивації навчання шляхом використання різноманітних методів та прийомів активізації пізнавальної діяльності молоді розглядали в своїх працях О. Іванова [10], О. Лазарєва [15], М. Сметанський [23].

Наше дослідження присвячене особливостям мотивації до навчання у здобувачів в контексті викликів воєнного часу. Актуальне сьогодні питання вивчається та аналізується в працях Н. Жигайло, Н. Шолубка [5], В. Зливков, С. Лукомська, О. Федан [9], Л. Жданюк [4], А. Квятковська, К. Андросович, О. Ковальова, О. Прокоф'єва [12], У. Когут, О. Сікора, Т. Вдовичин [14], Д. Морозов [20] та інших. Психоемоційний стан

здобувачів детально дослідили О. Лазуренко, Н. Тертична, Н. Сміла [16] в своїй роботі, де представили комплекс діагностичних процедур дослідження емоційного стану здобувачів та розробили програму психологічної допомоги студентам у період воєнного часу. В спеціальній літературі є ряд робіт присвячених здатності до саморегуляції студентів в критичних ситуаціях, як умовах стресостійкості [5; 20]. Автори О. Малихіна, Л. Москалюк [17] у своїй праці описують розроблену ними тренінгову програму підвищення стресостійкості, подолання апатії та бездіяльності; проблемам страхів та тривожності та збереження спокою на фоні війни.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є вивчення особливостей формування навчальної мотивації у здобувачів ЗВО під впливом викликів воєнного часу. Також аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів та психофізіологічних наслідків їх впливів на особистість в контексті ефективності виконання ним розумової роботи та громадянської активності в умовах тривалої війни.

Виклад основного матеріалу досліджень. З початком повномасштабного вторгнення в Україну рівень страху, тривоги, небезпеки та невизначеності, очевидно, збільшився, що відобразилося на загальному психічному здоров'ї суспільства, в тому числі молоді. Соціологічні опитування КМІС у 2024 році [24] показали, що 87% українців пережили стресові ситуації. За даними інституту, у 2023 і 2024 роках зафіксовані найгірші показники за весь час з 2000 року і на відміну від «довоєнних років» переважна частка стресів пов'язані з воєнними діями: 39% населення у 2024 році пережили бомбардування та обстріли; 30% – довгострокову розлуку з членами родини у зв'язку з переміщенням; 26% – смерть близьких.

Виділяють зовнішні та внутрішні чинники, які дотичні чи формують навчальну мотивацію здобувачів освіти. Серед них – навчальні стресогенні чинники (конфлікти з викладачами чи з одногрупниками; низька успішність; нерозуміння або недостатнє знання предмету; перевантаження або недовантаження; необхідність опрацювання величезних об'ємів навчальної інформації; незбалансований навчальний розлад та зміни в ньому; велика кількість пропусків з якого-небудь предмету тощо) чи особисті стресогенні чинники (незадовільні та некомфортні умови проживання чи праці; недостатня кількість сну; захворювання; відповідальності перед

батьками; невміння грамотно розподілити час; мала мотивація; нестабільна чи низька самооцінка та інші) [5]. Під час війни у молоді до стресогенних проявів можуть додаватися: підвищена тривожність; порушення сну; страх або паніка під час повітряної тривоги та знаходження в бомбосховищі; страх за власну безпеку; перепади настрою; погіршення пам'яті; зниження рівнів уважності та концентрації; порушення здатності навчатися; зменшення бажання комунікувати з людьми.

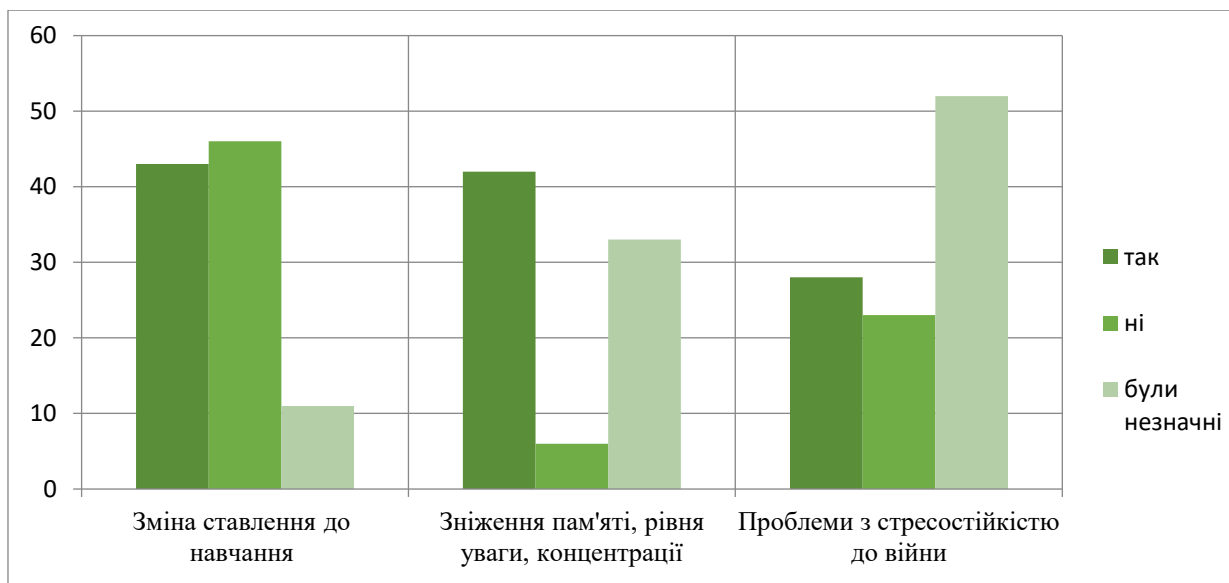

Рис. 1. Вплив стресогенних чинників на здобувачів освіти (побудовано авторами за даними [5])

Результати опитування 199 – ти здобувачів різних ЗВО (рис. 1) свідчать про загострення проявів стресогенних факторів з початком війни: виникнення проблем з пам'яттю, зниження уваги, зниження швидкості розумових процесів; відбулося погіршення ставлення до навчання – рівень уваги до навчання знизився в порівнянні з «довоєнним періодом».

Такі стресові ситуації для молодої людини стають додатковими викликами, на які вона реагує по-різному: мобілізується – попри всі складнощі демонструє волю продовжувати боротьбу, йти до досягнення своїх цілей, або втрачає мотивацію долати труднощі – готова «скласти руки». На мобілізацію психоемоційного стану можуть впливати психологічна стійкість, стресостійкість, формуванню резильєнтності та інші характеристики адаптивного потенціалу особистості, які обумовлюють її можливості в подоланні складних ситуацій та здатності людської психіки відновлюватися після впливу негативних обставин.

Ще одне дослідження було проведено серед 154 - ти здобувачів різного віку [16] на предмет адаптації їх до найбільших проблем з якими вони стикаються під час війни, які призводять до зниження вирішення навчально-професійних завдань, їхньої навчальної ефективності та здатності відновлюватися (вибору копінг-стратегії). Копінг-поведінка – цілеспрямована свідома реакцію на стрес, що виявляє себе у стратегіях, які відповідають характеристикам особистості та ситуації. Виділяють такі базові стратегії, як: «вирішення проблем», «пошук соціальної підтримки» й «уникнення» [9]. За результатами дослідження домінуючою копінг-стратегією студентів у боротьбі зі стресовими ситуаціями була виділена стратегія «уникнення» – у 51,2% опитуваних. Остання проявляється у тому, що людина намагається позбавитися негативних переживань, за рахунок відходу від власного усвідомлення проблем, натомість занурюється у вирішенні лише навчальних завдань. Пояснюється вибір такої стратегії намаганням змиритися із ситуацією, що склалася в умовах війни, прийняти її як неминучу та вчитися співіснувати з новими обставинами, які не завжди піддаються впливу та швидкому розв'язуванню [16]. Такі студенти найбільш мотивовані та успішні в навчанні.

Частина опитуваних студентів (16,4%) використовують копінг-стратегію «вирішення проблем», що може бути причиною їх емоційного виснаження, появи апатії та бездіяльності. Вони намагаються подолати зовнішні стресові фактори, більшість яких спричинені війною, що є надскладним завданням.

Третина опитуваних студентів (32,6%) використовують копінг-стратегію «пошук соціальної підтримки», яка передбачає звернення за допомогою і підтримкою до рідних, друзів чи викладачів.

Також проаналізуємо опитування [12], в якому взяло участь 72 здобувача різних закладів передвищої та вищої освіти було проведене з зазначенням основних факторів, які на думку авторів, можуть впливати на мотивацію студентів, самоконтроль, організацію в умовах війни (рис.2).

Рис. 2. Чинники, які впливали на мотивацію навчатись під час війни (відповіді здобувачів вікової категорії 15-17 років) (побудовано авторами за даними [12])

За результатами опитування встановлено, що здобувачі передвищої освіти (15-17 років) переважно відзначали, що отримання стипендії – є стимулюючим фактором навчатися, також не на останньому місці був контроль зі сторони батьків та адміністрації – в такому віці такий вплив ще залишається доволі впливовим. Разом з тим, самомотивація, яке проявлялося у формі поглибленого навчання, давало змогу відволіктись від війни та долати стресові ситуації.

Рис. 3. Чинники, які впливали на мотивацію навчатись під час війни (відповіді здобувачів вікової категорії 18-20 років) (побудовано авторами за даними [12])

Інша ситуація склалася зі здобувачами старших курсів (рис.3), для яких процес навчання набуває більш усвідомленої форми, так вони переважно відзначали, що мотиваційним фактором є можливість здобути професійні навички в майбутньому. Серед цієї категорії також визначається велика частка респондентів які занурювалися в навчальний процес з метою відволіктися від стресових ситуацій.

Таким чином, задля збереження інтелектуальної активності у навчальному процесі, з огляду на психоемоційний стан сучасних здобувачів, частина потребує професійної психологічної підтримки, яка може включати індивідуальні психологічні консультації, роботу в групах, тренінги з відновлення мотивації до навчання, проведення лекцій, майстер-класів, семінарів та тематичних зустрічей. До вибору тем для обговорення бажано залучати самих здобувачів, що спонукатиме їх до активної участі в заходах.

Також одним із важливих факторів формування навчальної мотивації – є методи, методики та прийоми, які використовує викладач під час навчання в дистанційному форматі під час війни. Специфіка навчання в такому форматі окрім переваг: доступність освітніх послуг в часовому та територіальному поясі в зручному для себе темпі, передбачає високу ступень самоорганізації здобувачів та якісну підготовку викладацького персоналу з оволодіння новітніх комп'ютерних, інтерактивних і комунікаційних технологій. Можливість проводити синхронне (в режимі реального часу) та асинхронне (без жорстких часових рамок) навчання робить дистанційну форму невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, оскільки дозволяє зберегти його неперервність за умов обмеженого доступу до звичних навчальних ресурсів.

Досвід попередніх карантійних років дистанційного навчання позначилися зниженням навчальної мотивації здобувачів, їх професійного становлення та самореалізації [11], але в воєнний час заклади освіти вимушено перейшли в онлайн. Для підвищення ефективності та продуктивності такого формату навчання в спеціальній літературі рекомендують застосування таких методів, як поширення навчальних матеріалів, проведення вебінарів, автовебінарів, запис скринкастів, а також онлайн-тестування, використовувати можливості платформ Microsoft Teams, Moodle, Puzzle English, Skyeng, що дозволяють ефективно організовувати освітній процес у дистанційному форматі.

Висновки. Навчальна мотивація у здобувачів ЗВО формується під впливом психоемоційних процесів особистості, які залежать від внутрішніх та зовнішніх чинників. Здобувачі освіти молодого віку природно переживають комплекс фізіологічних, психологічних, емоціональних перетворень, які посилюються стресогеними факторами в період навчання, які особливо загострюються під час війни. Результати опитування 199 – ти здобувачів різних ЗВО свідчать про загострення проявів стресогенних факторів з початком війни: виникнення проблем з пам'яттю, зниження уваги, зниження швидкості розумових процесів – 75%; відбулося погіршення ставлення до навчання – рівень уваги до навчання знизився в порівнянні з «довоєнним періодом» – 54%; виникли проблеми зі стресостійкістю.

Дослідження серед 154 - ти здобувачів на предмет вибору копінг-стратегії в контексті найбільших проблем з якими вони стикаються під час війни, домінуючою була виділена стратегія «уникнення» – у 51,2% опитуваних. Частина опитуваних (16,4%) використовують копінг-стратегію «вирішення проблем», що може бути причиною їх емоційного виснаження, появи апатії та бездіяльності, третина опитуваних студентів (32,6%) використовують копінг-стратегію «пошук соціальної підтримки», яка передбачає звернення за допомогою і підтримкою до рідних, друзів чи викладачів.

Результати опитування 72 здобувачів різних закладів передвищої та вищої освіти з зазначенням основних факторів, які можуть впливати на мотивацію студентів, встановлено, що здобувачі передвищої освіти (15-17 років) переважно відзначали, що отримання стипендії – є стимулюючим фактором навчатися, також не на останньому місці був контроль зі сторони батьків та адміністрації. Здобувачі старших курсів переважно відзначали, що мотиваційним фактором є можливість здобути професійні навички в майбутньому. Разом з тим, обидві вікові категорії занурювалися в навчальний процес з метою відволіктися від стресових ситуацій.

Таким чином, з огляду на психоемоційний стан сучасних здобувачів, задля збереження навчальної мотивації, рекомендовано впроваджувати в ЗВО психологічну підтримку, яка може включати індивідуальні психологічні консультації, роботу в групах, тренінги з відновлення мотивації до навчання, проведення лекцій, майстер-класів, семінарів та тематичних зустрічей.

Література

1. Гилюн О.В. Освітні мотивації студентської молоді. *Грані : наук.-теорет. і громад.-політ. альманах / Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.- політ. дослідж.* 2012. №1 (81). С. 102–104.
2. Грень Л.М. Вплив мотивації досягнення на потенціал студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі.* 2009. Вип. 2. С. 125–130.
3. Дзюбко Л.В., Гриценко Л.І. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Психодіагностика: зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державн. пед. ун-тет імені Григорія Сковороди».* 2009. Вип. 4. С. 33–43.
4. Жданюк Л.О. Ставлення до навчання у студентів з низьким рівнем академічної мотивації : дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07 / Класич. приват. ун-т, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2019. 206 с.
5. Жигайло Н., Шолубка Н. Формування психологічної стійкості студентів ЗВО під час війни. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2022. Вип. 14. С. 3–14.
6. Загальна психологія : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. акад. С.Д. Максименко. Київ : Форум, 2000. 543 с.
7. Зайцева І.В. Мотивація учіння студентів : монографія / за ред. П.Г. Лузана. Ірпінь : Академія ДПС України, 2000. 196 с.
8. Занюк С.С. Психологія мотивації : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 304 с.
9. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ : Педагогічна думка, 2016. 219 с.
10. Іванова О. Методи та прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів як один із чинників підвищення мотивації навчання. *Вища школа.* 2012. №11. С. 77–82.
11. Карташова Л., Гуржій А., Зайчук В. Цифровий близнюк закладу освіти як потреба в організації дистанційного навчання: інноваційні рішення. *Матеріали науково-практичної конференції.* Житомир, 2020.
12. Квятковська А., Андросович К., Ковальова О., Прокоф'єва О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка.* 2022. Вип. 1. №49. 177 – 182.
13. в навчальній діяльності. *Науково-дослідна робота* Климчук В., Горбунова В. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія,

методика, програма розвитку : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 110 с.

14. Когут У., Сікора О., Вдовичин Т. Виклики навчання та викладання в умовах війни. *Молодь і ринок*. 2022. Вип. 6. №204. С. 83–88.

15. Лазарева О.М. Педагогічна наука про методи і прийоми створення ситуації успіху студентів як чинник удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя : зб. наук. пр. / ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2011. Вип. 4. С. 86–93.

16. Лазуренко О.О., Тертична Н.А., Сміла Н.В. Напрями психологічної підтримки українських студентів під час війни. *Журнал сучасної психології*. 2023. №1 (28). С. 93–101,

17. Малихіна О.В., Москалюк Л.В. Навчальна мотивація. Експериментальні дослідження : наук.-метод. посіб. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2007. 115 с.

18. Микитюк С. Особливості та умови формування мотивів навчання у студентів. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 10 квіт. 2018 р. Жешув, Харків, 2018. С. 278–281.

19. Михайличенко В.Є., Полянська В.В. Роль мотивації навчально-пізнавальної діяльності у формуванні професійної спрямованості студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2011. Вип. 17 (70). С. 320–327.

20. Морозов Д.Ю. Мотиваційні чинники стресостійкості випускників вищих навчальних закладів : дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / Респ. вищ. навч. закл. «Крим. гуманіт. ун-т». Ялта, 2011. 249 с.

21. Психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. І.Ф. Прокопенко. Харків : Фоліо, 2012. 864 с.

22. Ромакін В.В. Індивідуальні навчальні програми як засіб мотивації студентів. *Творча особистість у системі неперервної професійної освіти*. 2000. С. 318–324.

23. Сметанський М. Методологічні засади активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. *Шлях освіти*. 2000. №4. С. 31–33.

24. Стресові ситуації в житті українців, 2024. Київський міжнародний інститут соціології (KMIC) : веб-сайт. URL : <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1472&page=1>.

25. Третяк О.М. Мотивація навчальної діяльності студентів. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали II Міжнар. наук.- практ. конф., м. Харків, 11 квіт. 2017 р. Жешув. Харків, 2017. С. 262–264.

26. Усе про мотивацію / уклад. А. Г. Дербеньова. Харків : Основа, 2012. 207 с.

27. Черняк Н.О. Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ : веб-сайт. URL: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/Chernyk.pdf>.

Aiubova E., Skyba V., Hanchuk M. Features of motivation to study among students of higher education in war conditions

Summary. *The article is devoted to the problem of the emergence and preservation of effective learning motivation among students of higher education institutions under martial law in Ukraine. The problem of educational motivation of young students is caused by a huge range of psycho-emotional transformations that occur with them during this period. In the current conditions of war, a young person in Ukraine is formed under the influence of unprecedented challenges that their peers in most countries of the world do not encounter. The authors consider various aspects of a global problem that tends to progress and threatens with profound consequences for the development of a harmonious society. External and internal factors (features) and psychophysiological consequences of their influence on the personality in the context of the effectiveness of their performance of mental work and civic activity in conditions of a long war are analyzed. The authors conducted a review of scientific publications on this issue, analyzed the experience of implementing various technologies and pedagogic techniques for stimulating learning motivation is analyzed.*

Keywords: *motivation, learning motivation, resilience, patriotism, war in Ukraine, blended learning, higher education institutions.*